

Kummastelu professori Jussi Linnamolle

JERMU LAINE

Kolumnisti

Ilahduin huomattessani prof. *Jussi Linnamon* tarttuneen kirjaani *Alexis de Tocqueville – Vapauden ja demokratian moderni yhteensovittaja* tämän aikakauskirjan viime numerossa. Petyin, että hän näkee kirjani vain yrityksenä herättää henkiin harvainvaltaa edustava fossiililassikko. Jotain farssimaista äksyilyä on siinä, että prof. Linnamon on vedottava *Aristoteleen* asti osoittaakseen, ettei Tocqueville ole voinut olla sosiologian isä. Kiihvasta urasokeutta on siinäkin, ettei prof. Linnamon mielestä yksikään ekonomisti pitäisi Tocquevillen tuotantoa edes kahdenkymmenen ranskalaisen yhteiskunnallisen klassikon joukossa, jos niistä pitäisi valita suomennoksen ansaitseva kirja.

Jotain karnevalistista metafysiikkaa osoittaa myös se prof. Linnamon päättely, ettei Tocquevillellä liian varhain syntyneenä ja vain lainopin menetelmiä tuntevana ollut edellytyksiä eritellä demokratiaa valintaongelmana. Prof. Linnamo muistuttaa, että »Valinta on jopa kansantaloustieteenkin keskeinen ongelma». Mutta tuossa tieteessä sitä kutsutaan »Pareton jälkeen indifferenssiavaruuden substituutio- ja transformatio-ongelmaksi.» Luojan kiitos ettei Tocqueville tuntenut Pareton menetelmiä. Hän ylipäänsä

inhosi filosofista snobismia ja yhteiskuntaongelmien abstrahointia arjesta irrotetuilla yleistyksillä. Mutta hänen pragmaattisuudestaan ja terävänäköisyydestään on kiittäminen – vai moittiminenko? – hänen epätavallisen mittavia hengenlahjojaan, ei missään tapauksessa ranskalaisen hallintojuridiikan kursorista opiskelua työpaikkakelpoisuuden saavuttamiseksi.

Prof. Linnamo mainitsee, että »*Jermu Laine* pitää useassa paikassa de Tocquevilleä sosiologian perustajana.» Tämä mainesana kuuluu prof. Linnamon mukaan *Comtelle* tai sitten *Montesquieulle*, ellei peräti Aristoteleelle, vaikkeivät nämä väittäneetkään olevansa sosiologeja. Mutta miksi kirjani esittelyssä pitää kiihtyä sosiologian isyydestä?

Tocqueville ei varmasti väittänyt olevansa sosiologi, enkä minä tohtinut häntä kutsua sosiologian perustajaksi.

Mainitsen eräissä kohdissa, että Tocquevillellä oli psykologisia ja sosiologisia oivalluksia ja muitten lausumiin viitaten sanon, että häntä voidaan pitää myös modernin sosiologian alulepanijana. Jotta Tocquevillen rooli poliittisen aktiivisuuden puolustajana ja tasa-arvoilluusioiden reaalityarkkailijana saisi riittävästi pai-

noa, menen kirjassani hätäisesti jopa niin pitkälle, että väitän (s. 48): »Tocquevillen elämäntyö ei ollut Amerikan demokratian kuvaamista sosiologina... Tocquevilleä on oikein kutsua modernin demokratian filosofiksi ja psykologiksi.»

Amerikan demokratian ensimmäinen osa oli havaintojen tekemistä Uuden maailman demokratiasta Euroopan olosuhteista täysin poikkeavissa ja vapaissa kansalaisyhteisöissä. Hänen hienoimpia psykologis sosiologisia oivalluksia oli panna merkille tasa-arvon ja vapaan yrittäjyyden vaikutukset ihmisen käyttäytymiseen, poliittisen vallan liukumiseen keskityksen kynsiin ja materiaalisen hyvinvointitavoitteen muuntumiseen markkinataloutta legitimoivaksi kulttuuriksi. Tästä ensimmäisestä osasta tuli modernin sosiologian peruskartoitusta.

Amerikan demokratian toinen osa on lähes tykkänään sen erittelyä ja varottelua, mitä tulee tapahtumaan Vanhassa maailmassa, kun luokkaristiriitojen, suurten varallisuuserojen, rakennemullistusten ja henkisesti täysin epäyhtenäisen kulttuurin hallitsemaan Eurooppaan istutetaan vauhdilla ja voimalla vapaus, demokratia ja tasa-arvo.

Prof. Linnamon kiihko nähdä Tocqueville haudan hiljaisuuden ansaitsevana klassikkona, jolla ei ole tilaa sosiologiin jättisarjassa eikä nyky-yhteiskunnan ilmiöitten selittäjänä, provosoi pään pyörälle.

Diabeettinen verbalisointi säteilyttää seuraavaakin prof. Linnamon burleskia sanaleikkiä: »De Tocqueville ei ollut varmasti ekonomisti, vaikka Laine kertookin yhdessä luvussa hänen talousfilosofiastaan». Tocquevillen tavoin olen entinen juristi ja entinen terveen järjen lainsäättäjä, enkä siis ole höpsähtänyt pitämään Tocquevilleäkään ekonomistina.

Kohtuus ja asiallisuus vaativat minua puuttumaan vielä prof. Linnamon groteskiin loppuhuipennukseen: »En pysty kuitenkaan näkemään hänen [Tocquevillen] epäyhteiskunnallisessa vapaus-ideassaan mitään erityisen nerokasta ja modernia». Olen pettynyt itseeni, sillä kuvittelin voivani tuoda suomalaiseen talousyhteiskunnalliseen keskusteluun jotain Tocquevillen neroudesta ja omaperäisyydestä. Tocquevillen kohdistuu kasvavaa arvontoa ja mielenkiintoa, jota osoittanee mm. Journal of Democracy-lehden lähes kaksitasavuinen Millennium-juhlaulkaisu, 1/Jan.2000, Tocquevillen kunniaksi.

Prof. Linnamo läpikuultavana sana-akrobaattina tuskailee, että hänen on ollut jopa vastenmielistä tulla toimeen Tocquevillen ajatusten kanssa. Pahoittelen, että pahoitin prof. Linnamon mielen kirjoittamalla Tocquevillen löysästä demokratia-sanasta käytöstä. Mutta antaisin Tocquevillelle paljon anteeksi siksi, että hän ensimmäisenä näki demokratian eli tasa-arvon kaikkea modernia elämää hallitsevana kulttuurimuutoksena. Demokratia on elämänmuoto, ei yhden asian käsite.

Maailmanhenki työnsi Alexis de Tocquevillen tähden pimentoon vuodesta 1880 vuoteen 1930. Ajan korva ei ollut herkkä kuuntelemaan hänen kritiikkiänsä ja profeettallisia varoituksiansa, jotka kohdistuivat kolmeen pahaan: totalitarismiin, yhteisöllisyydestä vieroittavaan ja itsetehostusta korostavaan kilpailu- ja kulutusyhteiskuntaan sekä nöyrään alistumiseen kasvottoman ja vallonvarman byrokratiapolitiikan edessä. En ole yllättynyt, että Tocquevillen tähti loistaa jälleen. Yllätyn, että Suomessa joku viisas mies manaa hänet unohdukseen.